NN 106/2017 (31.10.2017.), Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske

HRVATSKI SABOR

2423

Na temelju članka 81. Ustava Republike Hrvatske i članka 52. Zakona o prostornom uređenju (»Narodne novine«, br. 153/13. i 65/17.) Hrvatski sabor na sjednici 13. listopada 2017. donio je

STRATEGIJU

PROSTORNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE

1. UPORIŠNE VRIJEDNOSTI

More, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva, ali i zemljište, šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelovi prirode, nekretnine i stvari od osobitog kulturnoga, povijesnoga, gospodarskog i ekološkog značenja, za koje je zakonom određeno da su od interesa za Republiku Hrvatsku, imaju njezinu osobitu zaštitu.

– Ustav Republike Hrvatske

Uporišne vrijednosti budućeg razvoja sustava planiranja, zaštite i uređivanja prostora Republike Hrvatske (RH) jesu:

• vrijednosti hrvatskog prostora koje proizlaze iz mozaičnosti prostorne osnove i prostornog identiteta koji se utvrđuje na temelju prirodnih, kulturnih, krajobraznih i društvenih vrednota te kulture građenja, uređivanja i oblikovanja prostora

• dosezi dosadašnjih modela planiranja i provedbe prostornog razvoja: tradicija urbanističkog i prostornog planiranja koja je čitljiva u hrvatskom prostoru i sustav prostornog uređenja izgrađen na temelju usmjerenja Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske (SPURH) iz 1997. godine

• međunarodni kontekst, prije svega onaj koji je RH prihvatila u pretpristupnom razdoblju te zajedno sa statusom 28. države članice Europske unije (EU).[1](1. srpnja 2013.)

Prepoznavanje, očuvanje, promicanje i održivo korištenje vrijednosti hrvatskog prostora, posebice onih na kojima se temelji njegov identitet, promiče se koncepcijom prostornog razvoja i ostvarivanjem prioriteta i usmjerenja prostornog razvoja te izradom i provedbom svih planova, programa i projekata koji se odnose na implementaciju ove Strategije i utječu na hrvatski prostor.

Grafički prikazi u ovom dokumentu služe isključivo za potrebe ovog dokumenta i ni na koji način ne prejudiciraju određivanje ili označavanje međunarodnih granica.

1.1. PROSTORNA OSNOVA

Osnova prostornog razvoja RH njezin su geografski položaj i prirodno-geografska obilježja. Hrvatska se nalazi u jugoistočnoj Europi na razmeđu panonskog, dinarskog i mediteranskog prostora na kojem se prožimaju kulturno-geografski utjecaji srednje Europe, Mediterana i Balkana. Glavninu njezina teritorija zauzima panonski i panonsko-peripanonski prostor, odnosno središnja i istočna Hrvatska, a potom i jadransko-mediteranski prostor, odnosno sjeverno i južno hrvatsko primorje. Povezuje ih središnji dinarski prostor gorske Hrvatske. Državni teritorij Hrvatske pruža se u obliku luka između Dunava na istoku i sjeverozapadne obale Istre na zapadu, rijeke Mure na sjeveru te Prevlake na jugu.

1.1.1. Geografska mozaičnost

Prirodno-geografski elementi koji čine osnovu prostorne strukture Hrvatske jesu reljef, klimatsko-ekološke i hidrografske značajke. Raznolik reljef, u kojem se izmjenjuju nizine, brežuljkasti tereni, gorska područja i niske planine, oblikovan je na podlozi složenoga geološkog sastava i građe.

U reljefu prevladavaju nizine, nadmorske visine do 200 m, koje čine više od polovice površine, četvrtina teritorija otpada pak na brežuljkaste terene od 200 do 500 m, oko 20% zauzimaju gorska područja u visinskom pojasu od 500 do 1.000 m, a ona iznad 1.000 m zauzimaju tek oko 4% ukupne površine. Najviši su vrhovi Dinara (Sinjal), 1.831 m, Sveti Jure,

1.762 m, na Biokovu te Vaganski vrh, 1.757 m, na južnom Velebitu.

Nizine dominiraju panonskim i panonsko-peripanonskim prostorom, posebno u njegovu istočnom dijelu, a brežuljkasti i gorski krajevi središnjom i gorskom Hrvatskom. Specifičnost je Hrvatske njezina razvedena obala i visoka zastupljenost krškog reljefa. Sa svojih 1.244 otoka, otočića, hridi i grebena hrvatska se obala ubraja među najrazvedenije u Europi. Površinom su najveći otoci: Cres (405,7 km^2), Krk (405,2 km^2) i Brač (395,4 km^2). Krški reljef zauzima više od polovice površine državnog teritorija, što se odražava u njegovim brojnim prostornim specifičnostima, od geomorfoloških i hidroloških do obilježja krajobraza.

Vrijeme i klima rezultanta su više međuzavisnih čimbenika: položaja u umjerenom pojasu, smještaja u Sredozemlju uz toplo Jadransko more, u blizini Atlantskog oceana i velikih kopnenih površina, Afrike na jugu i Euroazije na sjeveroistoku, otvorenosti kontinentalnog dijela prema sjeveru i modifikatorskog utjecaja reljefa s relativno visokim planinskim barijerama duž morske obale te Panonske zavale u unutrašnjosti.

1.1.2. Prirodna bogatstva

Zrak

Zaštita zraka u RH uređena je posebnim propisima[2](Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine« 80/13, 153/13 i 78/15), Zakon o zaštiti zraka (»Narodne novine« 130/11 i 47/14) i propisi za provedbu tih zakona), a obuhvaća: praćenje i izvješćivanje o kvaliteti zraka, sprečavanje i smanjivanje onečišćenosti zraka, ustanovljavanje granične vrijednosti i praćenje emisija onečišćujućih tvari, smanjenje oštećenja ozonskog sloja te smanjenje utjecaja i prilagodbu klimatskim promjenama. Na temelju podataka izmjerenih na mjernim postajama državne mreže za trajno praćenje kvalitete zraka i lokalnih mreža za praćenje kvalitete zraka u županijama i gradovima koje uključuju i mjerne postaje posebne namjene, s obzirom na onečišćujuće tvari čije su koncentracije prelazile granične i tolerantne vrijednosti, može se zaključiti da je zrak uglavnom čist ili neznatno onečišćen – prve kategorije, dok je u pojedinim urbanim i industrijskim područjima zrak umjereno i prekomjerno onečišćen – druge kategorije.[3](HAOP)

More

Posebno mjesto među prirodno-geografskim obilježjima ima more koje ima i nemjerljivo značenje kao čimbenik sveukupnog razvoja države. Jadran pripada toplim morima te je najdublji u europsko kopno uvučeni zaljev Sredozemnog mora. Hrvatska obala Jadrana duga je 1.880 km i zauzima najveći dio njegove istočne obale. Ukupna duljina obalne crte s otocima značajno je veća i iznosi 6.278 km, a granica teritorijalnog mora RH duga je 948 km[4](brojčani podaci: Hrvatski

hidrografski institut – Split). U skladu s Konvencijom o pravu mora UN-a, Hrvatska kao država smještena na obalama Jadranskog mora, ostvaruje suverenitet nad unutarnjim morskim vodama i teritorijalnim morem te pripadajuća suverena prava i jurisdikciju nad morskim područjem zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa (ZERP) i epikontinentalnog pojasa.

Kopno

Površina kopnenog dijela iznosi 56.594 km^2 što je 64,3% ukupnog teritorija države.

Tlo

Zbog različitih obilježja klime i matične podloge Hrvatska se odlikuje velikom raznovrsnošću pedološkog pokrova. To se očituje u različitim genetskim i bonitetnim tipovima tala. Najbolja su tla u istočnoj Hrvatskoj: černozem, ritske crnice i eutrična smeđa tla – gajnjače. Uz Savu, Dravu i Dunav prevladavaju mlađe riječne naplavine – aluvijalna tla različite plodnosti, dok su u središnjem i zapadnom dijelu Savsko-dravskog međurječja najraširenija pseudoglejna tla. U gorskoj Hrvatskoj raširena su slabija, distrična (kisela) smeđa tla, smeđa tla na vapnencima i dolomitima te vapnenačko-dolomitne crnice. U primorskom dijelu države prevladava litosol, kamenjar i goli krš s pjegama crvenice te smeđa tla na vapnencima i dolomitima. Najviše plodnog tla u tom području ima u Istri: dublja crvenica i smeđa tla na flišu, u Ravnim kotarima i na većim otocima. Oko 3 – 5% površine Hrvatske zauzimaju antropogena tla, izmijenjena pod utjecajem čovjeka.

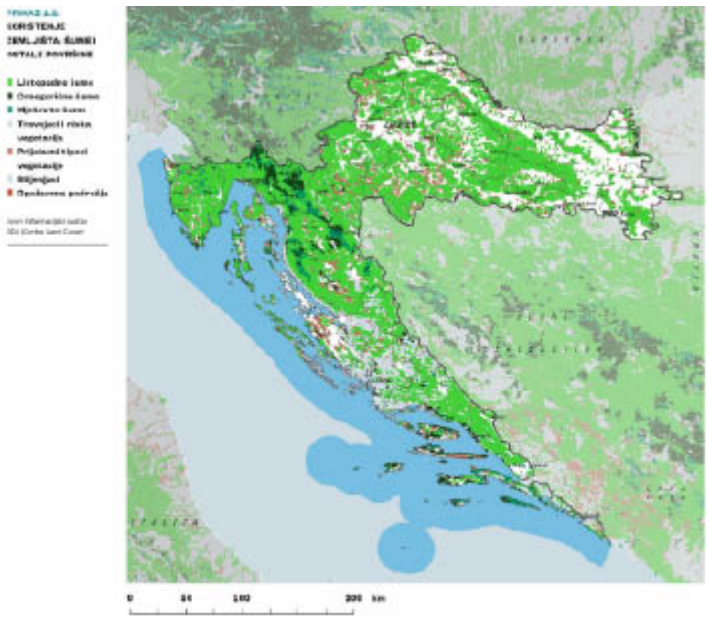

Šume i šumska zemljišta

Šume i šumsko zemljište prostiru se na 26.887 km^2, odnosno prekrivaju oko 47,5% kopnenog teritorija RH. Udio je površina prirodnih šuma u ukupnoj šumskoj površini 95%, a potpomognutu obnovu čini oko 5%, uključujući kulture, plantaže. Od ukupnog šumskog područja oko 79% su bjelogorične, 16% crnogorične, a 5% degradirane šume.

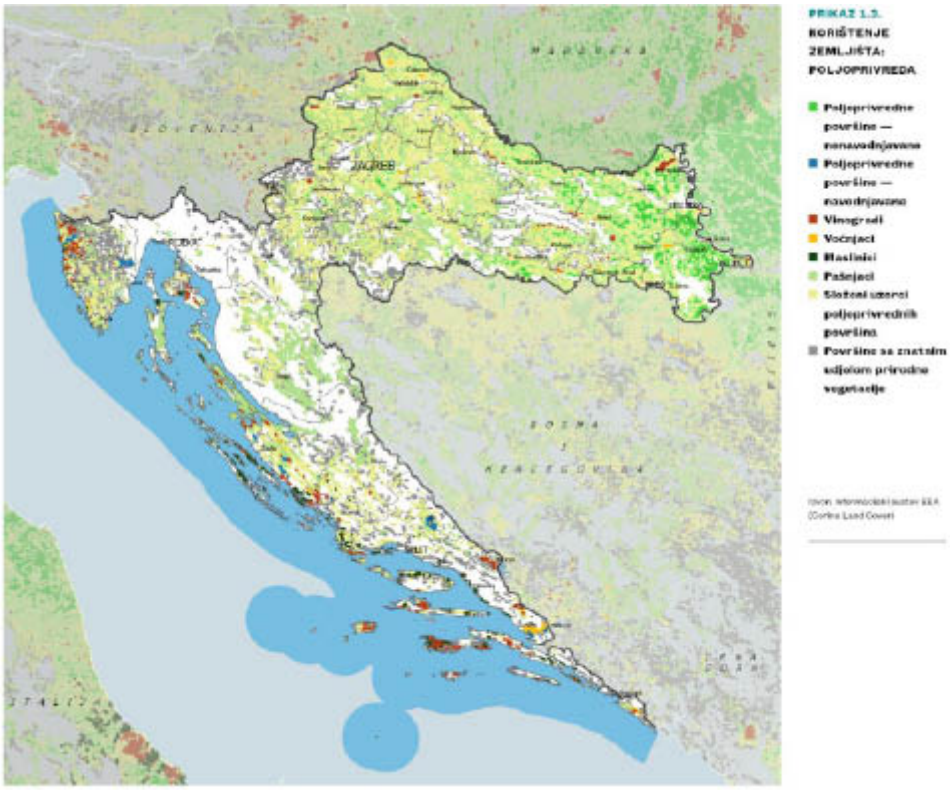

Poljoprivredne površine

Poljoprivredne površine zauzimaju oko 47,6% kopnenog teritorija RH. Znatan se dio poljoprivrednih površina ne koristi za uzgoj poljoprivrednih kultura, što je velik potencijal za zamjetno povećavanje poljoprivredne proizvodnje, kako za prehrambene tako i za neprehrambene potrebe.

Mineralne sirovine

Mineralne sirovine neobnovljivi[5](S izuzetkom geotermalnih voda, koje se smatraju djelomično obnovljivim izvorom.) su prirodni resursi od interesa za RH i u njezinu su vlasništvu.[6](Interes RH definiran je Ustavom Republike Hrvatske i važećim Zakonom o rudarstvu (»Narodne novine« 56/13 i 14/14). Istim zakonom određeno je vlasništvo RH nad mineralnim sirovinama.) Formalno su pod osobitom zaštitom države, odnosno mogu se istraživati i gospodarski iskorištavati isključivo pod uvjetima i na način koji je propisan zakonom. Sukladno zakonu, istraživanje mineralnih sirovina podrazumijeva radove i ispitivanja kojima se utvrđuje njihovo postojanje, kakvoća, količina i mogući uvjeti eksploatacije, a eksploatacijom se smatra vađenje iz ležišta i oplemenjivanje. Osnovni dokument kojim se utvrđuje gospodarenje mineralnim sirovinama i planira rudarska gospodarska djelatnost na državnoj razini jest Strategija gospodarenja mineralnim sirovinama.[7](Trenutačno je važeća strategija iz 2008.) Na razini države u izradi je karta mineralnih sirovina,[8](Hrvatski geološki institut) a pojedine županije izradile su rudarsko-geološke studije potencijalnih područja istraživanja mineralnih sirovina kao i područja evidentiranih i postojećih rezervi mineralnih sirovina kao osnovu za planiranje potreba i načina opskrbe mineralnim sirovinama u svojim razvojnim dokumentima.

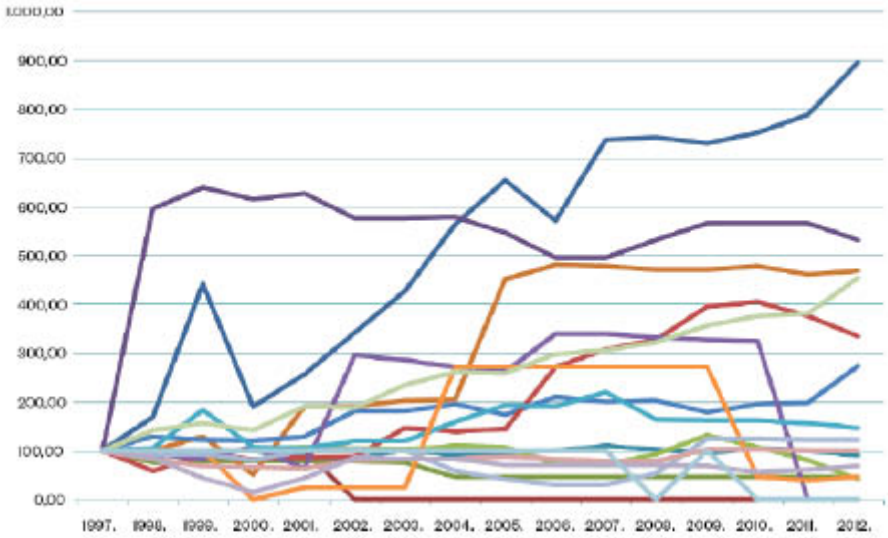

PRIKAZ 1.4. PODACI O EKSPLOATACIJSKIM REZERVAMA NEENERGETSKIH MINERALNIH SIROVINA

- arhitektonsko-građevni kamen
- barit
- bentonitna glina
- boksit
- ciglarska glina
- gips
- građevni pijesak i šljunak
- karbonatna sirovina za ind. prer.
- keramičke i vatrostalne gline
- kreda
- kremeni pijesak
- kvarcit
- silikatne sirovine za ind. prer.
- sirovine za proizvodnju cementa
- tehničko-građevni kamen
- tuf
- živa

Izvori MINGO, Sektor za rudarstvo, 2013, Godišnja bilanca stanja rezervi mineralnih sirovina RH

Neenergetske mineralne sirovine

Među neenergetskim sirovinama za Hrvatsku osobito gospodarsko značenje imaju:

- arhitektonsko-građevni kamen
- tehničko-građevni kamen
- građevni pijesak i šljunak.

Tehničko-građevni kamen pretežno se nalazi u Dinaridima – od Istre do najjužnijih predjela Dalmacije. Arhitektonsko-građevni kamen ograničen je na tektonski slabije poremećene stijene, a nalazišta građevnog pijeska i šljunka uglavnom su u područjima uz riječne tokove.

Prema rezultatima novijih istražnih radova, u 2012. godini evidentirane su veće količine eksploatacijskih rezervi većine neenergetskih mineralnih sirovina u odnosu na podatke iz 1997. godine (Prikaz 1.4.).[9](Prikaz 1.4. se temelji na podacima MINGO – Sektor za rudarstvo (2013.), Godišnja bilanca stanja rezervi mineralnih sirovina Republike Hrvatske)

U tom je referentnom razdoblju zabilježen pad iskoristivosti evidentiranih eksploatacijskih rezervi više od 50%,[10] (IRMO, 2014., stručna podloga, Dodatak 5, tablica 7.) što otvara prostor za povećanje gospodarskih aktivnosti za eksploataciju, odnosno preradu određenih sirovina. Najznačajnije pozitivne razlike ustanovljenih eksploatacijskih rezervi odnose se na: arhitektonsko-građevni kamen, boksit, gips, građevni pijesak i šljunak, karbonatnu sirovinu za industrijsku preradu, kremeni pijesak, silikatne sirovine za industrijsku preradu, sirovine za proizvodnju cementa, tehničko-građevni kamen i živu.[11](IRMO, 2014., stručna podloga, Dodatak 5, tablica 3.)

Treba reći da se uz ove mineralne sirovine često veže i pojavnost rijetkih minerala (rijetke zemlje) za kojima u svijetu svakodnevno raste potreba te cijena.

Energetske mineralne sirovine